

ГНОСТИЦИЗМЪТ И БОГОМИЛСТВОТО ЗА СЪЗДАТЕЛЯ И ВЪЗКРЕСЕНИЕТО

Този градеж се отнася до питания, свързани с Ландмарки 19 и 20 на нашия Орден. Вярата в съществуването на В.А.В. и във възможността за Възкресение са неизменно вплетени в Масонския символизъм и Мистерии. В традицията на тяхното оформяне участват редица древни общности, носещи конкретни битийни принципи, изразени в ритуали. В контекста на цивилизационната социо-културна принадлежност на българското Масонство може да се говори, че с него неразривно са свързани две от тези общности – Гностицизъм и Богомилство. Те, чрез разкриване на изначалните основания и закони на света, в който човека съществува, правят опит да предоставят негова автентична картина.

Заради ограничеността на времето, изложение на този градеж ще обхване само техните най-общи черти. Много често Гностицизъмът и Богомилството са определяни като християнски ереси, но подобна дефиниция няма особено основание. Външната прилика идва от обектите на космологичните, антропологичните и есхатологичните постановки. Но дори при бегъл анализ се установява липса на вазимовръзка между тях и библейския текст, както и крайното различие с битийната парадигма на официалното християнство. Общите пунктове се ограничават до разбиранията за наличието на творец на света, като нещо трансцендентно и до възможността за Възкресение на човека. Едно следващо проучване обаче би разкрило наличие на диаметрални схващания, определящи релацията Създател-Свят-Човек.

Повествованието на сътворението и в Гностицизма, и в Богомилството рисува подобни картини. В първият случай се говори за Бидос, означаващ битийното състояние преди всяко творчество, а във втория – за началото като мъртва точка, т.е. също се указва състояние, което предшества битийната актуализация. В Гностицизма космологическата теза продължава да се разкрива чрез утвърждаване на два архепринципа: Великата сила, т.е. позитивното начало, и Великата мисъл – негативното начало. Схващанията на богомилската космогония са идентични, понеже се говори за първичността само на силата на сътворението и силата на разрушението. И в двете учения съприкосновението на диаметралните принципи реализира създаването на актуалния свят – Плерома при Гностицизма, и Мирово Сътворение в Богомилството. Противоположните археначала произлизат от един единствен източник: в Гностицизма това е неизменният Еон, т. нар. неописуемото и непознаваемо Единно, от което еманира всяка същност, а

при богомилите това начало е Единният Бог – свръхтворческа сила, твореща със свръхестествена чистота.

В космологическото учение на Гностицизма има характерна особеност. Заради предпоставения краен дуализъм между Единно и сетивен свят се утвърждава, че последният е апофатично самопознание и реализиране на трансцендентния Бог, чрез позитивното и негативното начала. Така се появява Плеромата, която се разбира като най-близкият обкръжаващ кръг на Създателя, и който по своята същност е напълно духовен и изцяло изграден от конкретен брой Еони, т.е. изначални Божествени принципи. В Плеромата възниква антагонизъм между еманираните Еони, поради тяхното желание за съзерцание на Единното. Този стремеж предизвиква нарушаване на хармонията в нея, заради приближаването към изначалния Еон. Но това е невъзможно и единственото следствие е дисхармония. Напрежението води до появата на безформена същност, която напуска Плеромата. Тази безформена същност, натоварена с различни емоции от страстта, е първичната материя, но тя не е все още веществена. В езотеричен план материята се разбира като специфично състояние на външно изразяване на Единното. В последствие, чрез демиургичните действия на Христос първичната материя се разделя на Ахамот, т.е. с духовни елементи, и на материя с вещни такива. От последната се появяват низшите сфери на битието, които перцепираме като материя.

За Богомилството Сътворението започва с няколко последователни еманации, произлизащи от Божествения Разум, които създават Висшите същности в съществуващото. Сътворението се реализира от Логосът чрез низхождане, което в практически план означава, че всяко сътворено има свой първообраз във Висшите нива на битието. По нататък сътворяването на родовото и видовото разнообразие се дължи на силата на сътворението и силата на разрушението. Крайната полярност между двата архепринципа не бива да учудва, понеже създаденото от Единният Бог съдържа в себе си идеята за движението като неотменим атрибут на Съзиданието, а полярността е неговата причина. Крайният пункт при екстензията на силите само указва зоните с различен вибрационен интензитет, но те са продукт на една и съща циклична проява. В най-крайните фази на полярността, които са най-отдалечени от Единният Бог се появява материята. За Богомилството в езотеричен аспект тя е най-нестабилната и най-ограничена форма на проявление на Божествения Дух. Постановките на богомилите сочат изначалната ментална природа на съществуващото, съответствието между неговите нива, неговата преднамерена двойствена полярност и други, което експлицира пълна релевантност с основни принципи на Херметизма.

Антропологичните концепции на двете учения са свързани, както с вярата в Единния Бог-Творец, така и с нейното следствие – разбирането за природата на човека и човешката душа. В гностическите трудове човекът се явява едновременно принадлежащ и към висшите нива на битието – това е т.нар. небесен човек, и към чувствения свят, т.е. низшите равнища на света, като телесен човек, следователно и двете са част от природата му. Гностицизмът утвърждава у човека наличието на дух (пневма), душа и тяло. Тялото и душата се смятат за напълно принадлежащи към сферата на низшите равнища на битието, докато Духът се възприема за „Искра“, частица Божествена същност. Искра-та е пленена, затворена в душата, т.е. в трансформираните в материята страсти. Земният човек се появява след дублиращи творчеството на Единното демиургични действия и вдъхване в него на Дух, принадлежащ към висшето битие. Духът в човека достига своята крайната форма след получаването на просветление от Откровението, и едва тогава може отново да се възвърне към Единното.

Богомилското учение утвърждава дуалистичната същност на човека и я свързва с природата на неговия пряк създател – Сатанаил. Тайната книга разкрива отнемането на Светлината от природата на Сатанаил и следващото от това негово неизбежно преминаване в по-низшите равнища на Сътворението. Акцентирането върху падението му в по-ниско честотните вибрационни сфери (твърдта) не е случайност, защото там Сатанаил „твори“. Дейността му не би могла да се нарече „творчество“, понеже той сам не създава, а просто преработва изначалното Божествено творение. Това обаче за богомилите е фатално, защото така преработената екзистенциална форма е обречена заради нейната противоположност, спрямо Божествения замисъл. За богомилите човекът е част от тази активност. Той има душа, вдъхната от Бог, но затворена в телесност, създадена от Сатанаил. Човекът е негово творение, а не на Единният Бог, затова познава крайният резултат от нарасналото его – смъртта.

Космологичните и антропологичните постановки на Гностицизма и Богомилството са основата на техните есхатологически разбирания. За Гностицизма възврата на човешкия Дух към Единното става възможен едва след осъзнаване на изначалната негова природа, както и актуалното му състояние. Началният тласък се дава от Откровението – реалното спасително знание (гносис), което е начин за намиране пътя на Спасението. Откровението донася отново знанието за Единното и отвежда до повторно възприемане на истинната природа на Духа чрез признаване на неговата божествена същина. За гностика Откровението е вложено в самия план за Спасение, като тази предопределеност се отнася и до неговия носител – Христос.

За Гностицизма Христос е предвечно същество, понеже е олицетворен Божествен Разум (Нус), който низхожда до хората. Той им разкрива пътя, по който Духът може да преодолее оковите на низшите нива на битието при своето възхождение към Единното, където Духът се присъединява към Божествената цялост. В низшия свят този преход се проявява като смърт, но за гностика това не е реален край, а по-скоро метаморфоза в начина на съществуване, сочеща победата над съня, над незнанието, тук разбирали като смърт. Доказателство за това е пребиваването на Христос-Нус в тялото на Исус при кръщението и най-вече при Неговата кръстна смърт, когато Той го напуска преди страстите му. Така смъртта е победена и тази победа е изцяло духовна. Така Христос освен, че най-вече извършва субстанционална трансформация, посочва и единственото условие за Спасение.

Богомилската есхатология е обусловена от своите космологично-антропологически разбирания и основно от тезата, че само душата ще се съприкоснове с Абсолютния Творец. Богомилите са убедени, че за да се прекратят низходящите тенденции, свързани с материалността Бог изпраща Христос на Земята. Мисията Му е разяснена: да извести как хората да узнаят злия дух на дявола, с което трябва да започне въздигането на човешкия Дух към Истинния Бог. Христос, за богомилите е Божественият Логос, изразен в носеното от него учение. За тях Христос е чист Дух, който заради земната си мисия временно трябва да приеме плътска форма. Но дори тогава Неговото материално тяло е ефирно, понеже Христос е еманация на Божествената Природа. От тук богомилите отричат църковното разбиране за Възкресение и смърт, и дават езотерическо тълкуване: на кръста не се наблюдава реална смърт на Христос, а напускане на ефирното тяло. Имплицитно се утвърждава – материята никога не възкръсва, това е във възможностите само на душите.

За богомилите Спасение чрез Възкресение е осъществимо за всеки, защото човекът притежава воля и чрез нея е свободен в решенията за действията си. Съчетанието на воля, решения и постъпки може да спаси единствено ценното – душата, и те правят всичко възможно за нейното възвръщане към естественото ѝ състояние чрез съзнателен живот в Христа. В езотеричен аспект това означава волеви стремеж за преодоляване на низходящите тенденции, идващи от телесността и насърчаване на възходящите стремления, възобновяващи изначалния Божествен замисъл, отвеждащ до първичното единство. Това според богомилите е единственият път за Възкресение.

Независимо от непълното изложение на ученията на Гностицизма и Богомилството се експлицира наличие на цялостна концептуална теория.

Техните космологично-антропологически и есхатологически постановки еднозначно указват непоклатимата вяра в реалността на Един Върховен Творец на битието, създал архетипните основания и закони на всички нива на съществуващото. Едновременно с това се предоставя познание за изначалната и придобитата същност на човека, за мястото му в света, смисъла на неговия живот, както и във възможността за Възкресение за един бъдещ живот според нормите на Създателя.

Днес доктриналната връзка на Гностицизма с до-християнските орфико-елинистични, египетски, юдейски, вавилоно-персийски и други гностически системи е доказана. До определена степен същото се отнася и за Богомилството. Идентични концептуални позиции се откриват в забележителни от теоретична гледна точка трудовете и на наши Братя – Бр. Менли Хол, Бр. Мирча Елиаде и други. Изложените в техните книги тези се доказват от археологическите находки. Например идеи, изложени от Бр. Хол през 1928 г. се потвърждават от намерените гностически ръкописи в Наг Хамади през 1945 г.. Това еднозначно указва автентичността на притежаваното от нашия Орден езотерично знание.

Констатираните принципни схващания в ученията на Гностицизма и Богомилството в голяма степен са релевантни към нашите ландмарки. Вярата във В.А.В., знанието за законите на света и същината на човека и днес са онзи фундамент, от който Масонът има възможност за личностно усъвършенстване, а чрез действията си в социалната сфера и за реформиране на обществото. Това е негово ежедневно задължение.

В прослава на В.А.В.